

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

3 Vtrùm reus à Iudice interrogatus teneatur fateri veritatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

cenfetur mentiri; tum quia contra mentem, feu contra dictamen conscientiae suae loquitur; tum quia falsum praesumitur in iudicio, quod probari nequit. Idem dicendum esse docent DD. de omni eo, qui etiam extra iudicium negat se dixisse aut fecisse quidpiam, quod alius illicitè patefacit, unde infamia vel offensio nasceretur: vt si sub secreto commisi quidpiam, vel tamquam amico ex confidentia tibi patefeci, & tu id alteri referas, qui inde grauius offenderetur. tunc enim si ille mecum de eo expostulet, possum negare me dixisse, conuenienti modo intelligendo, vt mendacium vitetur: negando enim vtor iure meo; quisque enim ius habet sua occulta dicta & facta, unde nasceretur offensio, regendi quantum potest. quod si iniquo delatori inde aliquid obueniatur incommodi, id ipse sibi imputet, vt rectè Petrus Nauarr. cap. 4. num. 348. Secus quando alter poterat licite patefacere; tunc enim ei fieret iniuria, si negaretur: nam sine sua culpa infamaretur vt mendax.

7
Illicitè patefacium, negari quam rationem non potest.

DUBITATIO III.

Vtrum reus à Iudice interrogatus teneatur fateri veritatem.

D. Thom. quest. 69. art. 4.

8
Iurare de calumnia.
R Espondeo & Dico Primò, Reum non teneri veritatem fateri, aut iurare de calumnia, (id est, se in omni parte litis veritatem dicturum) si Iudex non interroget iuridicè, seu iuris ordine seruato: colligitur ex cap. Qualiter & quando. 17. & cap. Cum oporteat. 19. & cap. Inquisitionis. 21. de accusationibus; estq; communis sententia DD. vide Henricum. Quodlib. 1. q. 34. Siluest. & Angelum v. Confessio delicti, q. 1. Petrum Nauarr. lib. 2. cap. 4. nu. 136. Idem expressè docet T. Thomas q. 69. a. 2. *Non tenetur, inquit, aliquis omnem veritatem fateri, sed illam solum quam ab eo potest & debet requirere Iudex secundum ordinem Iuris.* Ratio est, quia quando non procedit iuridicè, non potest reo vllam obligationem imponere ad crimen aperiendum, aut ad iurandum, cum Ius ei hanc potestatem non concedat. Vnde sequitur, reum non teneri ad eius mentem respondere, aut iurare; sed artificio posse eludere.

Notandum est, iuramentum de calumnia hæc quinque continere, iuxta Glossam in cap. 1. de iuramento calumniae. Primò, Putare se bonam causam tueri. Secundò, Se interrogatum à Iudice veritatem non celaturum. Tertio, Scienter falsas probationes se non adhibiturum. Quarto, Se litem fraudulenter non prorogaturum. Quintò, Se nihil promississe, vel deinceps promissurum alicui causae litis, nisi quod Iura permittunt. Sed non sunt hæc omnia semper iuranda, maximè reo, in criminalibus.

Petes, Quando Iudex dicitur interrogare reum, seruato ordine Iuris, & quando non?

Tribus euentibus vidè inquiri.

Resp. D. Thomas supra, quem passim sequuntur Theologi, ponit tres euentus, quibus Iudex potest inquirere secundum ordinem Iuris, & etiam debet. Primus est, cum praecessit infamia. Secundus, cum suppetunt indicia expressa. Tertius, cum habetur probatio semiplena. Sub infamia intellige etiam notorium; cum videlicet delictum cum suo

auctore est publicè notum. Debet autem hæc fama esse legitime probata per duos testes omni exceptione maiores, nimirum vt iuridicè constet esse talem famam, eamque ortam non à maleuolis, vt supra cap. 29. dubit. 16. dictum est. Itaque si reus potest excipere contra testes, vel ostendere famam à maleuolis sparsam, vel ex errore aliquo natam, non tenebitur fateri, vt rectè notat Salonijs q. 69. art. 2. controuersia 2. Similiter indicia debent esse legitime probata. Semiprobatio criminis fit per vnum testem iuratum omni exceptione maiorem. hæc non sufficit ad interrogandum iuridicè, nisi sit coniuncta cum formali accusatione, vel cum eo quod vicem accusatoris supplet: vt sunt notorium delicti, fama de auctore, & denuntiatio iuridica; quia Iudex ex se iudicium inchoare non potest, sed aliquo horum modorum ad id debet prouocari. Itaque si nihil horum praecessit, non potest reum obligare in conscientia ad respondendum; vt docet Caiet. q. 69. a. 2. Sotus de secreto, memb. 2. q. 6. & alij. Ex his constat, quando Iudex interroget non iuridicè siue reum, siue testem; nimirum id tunc facit, quando de crimine occulto interrogat, de quo neque est fama contra reum, neque indicia competentia, neque probatio semiplena. vt enim reo possit imponi obligatio à Iudice ad faciendum crimen, requiritur vt iam aliquo horum modorum deductum sit ad notitiam publicam, ita vt reo non suppetat probabilis ratio celandi, legè defendendi. quamdiu enim delictum est ita occultum, vel incertum, vt ipse possit se probabiliter tueri & depellere obiectiones; contra omnem rationem, atque adeò contra ius naturae est, vt ipsi imponatur obligatio in foro conscientiae ad illud in suam perniciem pandendum; tale enim praecipuum est nimis durum, & minus consentaneum conditioni hominum; cum nemo, vel nisi paucissimi illud sint seruaturi. Confirmatur, quia nemo spoliandus est armis, quibus videtur iuste se suaque tueri.

Aduerte tamen, quando interrogatio Iudicis vel Superioris non tendit ad punitionem, sed ad impediendum peccatum, teneri subditum fateri veritatem etiam de occultis, etsi nulla praecessit infamia, aut semiprobatio, aut indicia; vel certe debere abstinere ab eo in quo est peccati periculum. vt cum promouendus ad Ordines rogatur de natalibus, de censuris, de irregularitate: cum in iuramento matrimonium interrogantur de impedimentis, &c. Superior enim cautela impediendi peccati ius habet interrogandi; & subditus non habet iustam causam celandi, cum non possit sine graui peccato cum talibus impedimentis illa suscipere, aut illis vti; & aliàs liberè possit abstinere.

Dico Secundò, Non tenetur etiam crimen fateri, quando dubitat vtrum Iudex iuridicè, (id est, ordine Iuris seruato) interroget. Idem dicendum de teste. Ita Caietan. q. 69. art. 1. Sotus de secreto, memb. 3. q. 2. concl. 2. Adrianus quodlib. 2. Probatur Primò, Quia nemo tenetur parere Superiori cum graui suo vel alterius incommodo, nisi costet eum legitime praecipere, & habere auctoritatem obligandi. cur enim tantum onus teneatur suscipere ab eo, de quo dubitat an possit imponere? Secundò, In dubio fauendum est reo: secus est, quando nullum inde notabile incommodum metuitur.

Hinc sequitur, Iudicem teneri aperire reo statum causae, probationes, indicia, & testes, vt videat iuridicè contra se procedi, seque interrogari posse; & vt

Semiprobatio.

9
Quando non seruetur ordo iure praescriptus in reo interrogando.

Si non tendat ad punitionem.

10
Si dubitet an legitime interroget.

& vt si quid contra habeat, possit opponere & excipere; vt docet Caietanus q. 69. art. 1. & alij.

11
Si iuridice procedatur.

Sed difficultas superest, si iuridice procedatur, idque reo satis constet. Sunt duae sententiae. Prior est, neque tunc reum teneri suum crimen fateri; si inde poena temporali plectendus foret: secus vero si poena spiritali; vt excommunicatione; tunc enim teneretur fateri. Ita Panorm. in cap. Cum super, de confessis, col. p̄nult. Siluester v. Confessio delicti, qu. 1. Angelus eodem, nu. 1. Fumus eodem, nu. 8. & alij quidam recentiores. Altera tenet contrarium. Pro resolutione

12
Communior sententia DD. est, illum teneri fateri.

Dico Tertio, Si Iudex iuridice interroget, idque reo notum sit, tenetur veritatem fateri, etiam si capite plectendus esset: est communior sententia DD. D. Tho. q. 69. art. 1. & Caiet. ibid. Henrici quodlib. 1. qu. 33. Palud. d. 19. q. 4. versus finem, Gab. d. 15. q. 6. art. 2. conclus. 6. Soti de secreto, memb. 2. q. 7. Nauar. cap. 25. nu. 53. Couar. qq. pract. q. 23. Anton. Gomezij to. 3. cap. 12. n. 3. Hi Auctores generatim loquuntur, nec distinguunt inter poenas. Probatur, quia quisque tenetur obedire Superiori legitime praecipienti: atqui Superior legitime praecipit, quando secundum ordinem Iuris interrogat reum, aut iuramentum ei defert: ergo reus tenetur parere, dicendo veritatem. Secundo, In hoc casu Iudex habet ius eliciendi veritatem ob bonum publicum: ergo si reus eam occultet, facit contra ius & auctoritatem Superioris. Hinc colligitur Sotus & alij, reum non solum teneri quando iurauit, sed etiam absque iuramento ex vi solius praecipii Superioris.

13

Aduerte tamen Primo, in re parui momenti occultare veritatem, aut mentiri in iudicio, non esse peccatum mortiferum, si absit iuramentum: vt si mentiatur circa aliquam circumstantiam facti, vnde status causae non pender, quia materiae tenuitas in praecipis excusat a mortali.

14
Si factum absque culpa commissum.

Secundo, Si Iudex querat de facto, quod absque culpa, saltem letali patratum est, testem & reum non teneri respondere ad mentem Iudicis, v. g. occidisti Petrum te inuadentem, cum iusto moderamine, vel absque notabili excessu; non teneris fateri te occidisse, etiam si de te sparsa sit infamia: nec testis tenetur illud testari: quia Iudex quaerit de occisione criminosa: & si fatereris, nec posses probare te causam necessariam defensionis fecisse, condemnarer te homicidij, ex falsa praesumptione. pari modo si tu non es auctor criminis, non teneris fateri aliquas circumstantias, ex quibus oriretur vehemens suspicio te esse auctorem, v. g. hunc esse tuum pugionem, te eo loco fuisse, &c. quia ipsius interrogatio est iudicialis sit, tamen ex falsa praesumptione procedit, vt docet Salon. q. 69. a. 2. & Sotus de secreto, m. 2. qu. 7. dub. 2. In his igitur euentis negare potest quod sibi detrimentotum foret, adhibita conuenienti restrictione mentis; de qua vide Nauarr. in cap. Humanae aures. 22. qu. 5. vide infra cap. 42. dub. 10.

Si ex falsa praesumptione procedatur.

15
Quando possit reo iuramentum deferri.

Notandum autem est, vt reo possit iuramentum deferri in causa criminali, requiri ea indicia seu probationes, quae sufficiant ad torturam; vt docet Couar. & alij DD. quia iuramentum est spiritalis quaedam tortura, cum non pessimam mentem non minus virgeat ad veritatem dicendam, quam tortura. Idem dicendum videtur de obligatione confitendi criminis. nam non minus est imponere hanc obligationem, quam imponere

necessitatem iurandi. vnde ex simplici infamia, si nullum aliud ad sit indicium, non puto posse imponi obligationem fatendi: & merito, quia infamia non facit semiplenam probationem; sed solum supplet vicem accusatoris, vt supra cap. 29. dub. 15. dictum est.

16
Sententia probabilis.

Dico Quarto, Non est tamen improbable, reum non peccare mortifere negando crimen, praesertim in causa capitali, quamdiu est spes euadendi, etiam si iuridice interrogetur: colligitur ex Auctoribus prioris sententiae. Idem tenet Petrus Nauarra supra, Emanuel Sa v. Reus, & quidam alij recentiores. Probatur Primo, Quia quamdiu est spes euadendi, eo quod nondum sit plene probatum, praecipuum illud fatendi criminis videtur nimis difficile, neque satis accomodatim humanae imbecillitati. vix enim est centum vnus reperietur, qui si speret hac ratione se posse euadere mortem, non sit crimen negaturus: atqui praecipua vt obligent, debent esse consentanea conditioni humanae, sicut & leges. Secundo Lex humana non potest obligare cum periculo mortis, nisi magnitudo negotij aliud postulet, vt verior sententia tenet, & plerique Doctores docent, ergo nec praecipuum humanum: eadem enim est vtriusque ratio, si cetera sint paria. atqui ex confessione criminis incurrit certissimum periculum mortis; non confitendo autem est ei spes euadendi: ergo non tenetur confiteri. Tertio, Nemo potest cogi ad testificandum contra sanguine iunctum; vt patet ex L. 4. 7. de testibus. nemo etiam tenetur testari, quando inde sibi graue damnum metuit, vt supra cap. 30. dub. 6. ostensum est. atqui nemo cuiquam magis est sanguine iunctus, quam ipse sibi; nec maius potest esse damnum quam vitae: ergo non tenetur contra se fateri. Quarto, L. Nimis graue. 7. C. de testibus, dicitur, *Neminem teneri contra se exhibere id, per quod sibi negotium fiat.* ergo, &c. Confirmatur, durum enim nimis est, vt cogatur Iudici subministrare arma, quibus iuguletur, cum alia spes sit euasione.

17
Confessio.

Ex dictis sequitur Primo, Non teneri iurare ad mentem Iudicis, sed posse vt amphibologia, vel mentali restrictione. Secundo, Eandem sententiam non videri improbabilem, etiam in causis non capitalibus, in quibus valde grauis poena imponitur; vt damnatio ad triremes, vel ad perpetuum carcerem, vel confiscatio bonorum. secus si solum poena excommunicationis, quia facile tollitur.

18
Ad rationem contra-ria sententia.

Ad rationem adductam in contrarium responderi potest, fieri posse, vt Iudex habeat ius interrogandi causam boni publici, vt officio suo fungatur; & tamen alter non teneatur respondere ad eius mentem; idque ad summum ius vitae suae tuendae, per quod licitum est ei contegere & abscondere ea, per quae vita ipsa eripietur. sicut qui est in periculo vitae, potest fugere a carcere, etiam si Iudex & leges praecipiant ne fugiat, & fugientem puniant; & citatus potest non comparere, quamuis Iudex praeeperit vt compareat: & seruus bello captus potest fugere, quamuis dominus praeeperit ne fugiat. nihil enim repugnant, Iudicem habere ius inquirendi veritatem a reo, & reum habere ius celandi. quo casu, etsi possit praecipere, praecipuum tamen eius non obligat; neque sit ad obligandum, sed ad inducendum vel terrendum reum, vt veritatem fateatur. Ex his patet, sententiam supradictam non esse improbabilem: ac proinde sacerdotem non debere cogere poenitentem vt veritatem

19 *Si non est spes eluendi.* fateatur, quamdiu est spes euadendi. quod etiam notat Emmanuel Sà, supra. Quando tamen non est spes euadendi, (vt si videt crimen facile plene probari posse) tunc tenetur veritatem fateri, quia cessat ratio celandi, & aliàs tenetur Superiori legitime precipienti obtemperare.

20 *Obiectio. Iuramentum Rei de calumnia.* Dices, L. 2. C. de iurando propter calumniam dando, dicitur partes debere iurare de calumnia. hoc autem iuramentum quatenus attingit reum, duo continet principalia; alterum est, quod patet se bonam fouere causam: alterum, quod non negabit id quod credit esse verum; seu quod interrogatus dicet id, quod putat esse verum. vide Glossam in cap. 1. de iuramento calumnie.

21 *Responsio prima.* Resp. Primò, Quod valde expediret, si Summus Pontifex precipere, vel Principes supremi legem conderent, Ne Iudex in causis ingerentibus pœnam sanguinis, posset a reo exigere iuramentum de dicenda veritate, propter euidenter occasionem periurij, vt inquit Gomezius supra, sicut in cap. Clericos. 3. de cohabit. Clericorum & mulierum dicitur; Clericos, qui tenent concubinas, non esse compellendos ad eas abinrãdas, propter periculum periurij, sed censuris cogendos. maius periculum est in reis.

Expediret hoc iuramentum tolli. 22 *Secunda.* Resp. Secundo, Per iuramentum calumnie eo loco non intelligi iuramentum de dicenda veritate, sed de non agendo calumniosè; seu quod non committeret calumniam in causa. si quis enim bene aduertat, in nullo paragrapho illius Legis requiritur vt reus iuret se in omni parte litis veritatem dicturum, sed tantum, quod putans se bona instantia vt ad reuincandam venerit; & quod causam patrocinij Iudicibus nihil dederit vel promiserit.

23 Nec obstat L. Marcellus. 1. §. 3. de act. rerum amotarum. vbi in actione rerum amotarum facto dimortio, cogitur coniux contra quem actio instituitur, iurare, quia id intelligitur de iuramento, quod parti a parte defertur ad litem terminandam, & ad recuperandum suum, vel sibi debitum, quod pars ex iustitia debet restituere. Simili modo intelligenda quedam aliæ Leges, quas adducit Gomezius supra. nos autem hic agimus de iuramento, quod a Iudice defertur reo in causa criminali.

DVBITATIO IV.

Utrum reus condemnatus secundum allegata & probata, teneatur obtemperare sententiæ.

24 *Sententia nitens falsa præsumptio vel falsis probationibus.* Respondeo & Dico Primò, Quando sententia re ipsa est iniqua, vt quia nititur falsa præsumptione, aut falsis probationibus, non obligat in conscientia, quamuis secundum ordinem Iuris sit lata. Est communior sententia DD. Ratio est, quia sententia est veluti lex quedam alicui priuatum imposita. at lex non obligat, quando ex eius obseruatione sequeretur id, quod est contrarium fini legis. quare cum finis sententiæ sit vt cuique tribuatur quod suum est, si ex eius obseruatione contrarium eueniret, non obligat.

25 *Nō tenetur soluere.* Vnde sequitur Primò, Eum, qui per talem sententiam aiqua re priuatus est, vt legato, vel hereditate, vel mulctatus pecunia, non teneri in conscientia ad solutionem, nisi non parendo sententiæ, maius malum aut scandalum timeretur.

26 Sequitur Secundo, Eum, cui res talis est appli-

cata, si sciat sententiam falso fundamento niti, non posse eam retinere, sed obligari restituere, quia illa res est alterius. Ita Sotus l. 3. qu. 4. art. 5. & Innoc. in cap. Quia plerique. 8. de immunitate Eccles. & alij.

Nec obstat quod Respub. & Princeps possit ex causa de bonis subditorum disponere; eaque alijs tribuere, vt patet in præscriptione; hic autem videatur esse sufficiens causa, nempe vt publica iudiciorum forma seruetur: quia etsi hæc causa fortè sit sufficiens vt Iudici tribuat auctoritatem iudicandi secundum allegata & probata contra priuatam scientiam suam, & exequendi iudicatum; tamen non est sufficiens, vt iste amittat reuerã rem suam, ita vt in foro conscientie teneatur ea alteri cedere, aut vt alter, cui applicata est, non teneatur eam restituere, si possit, & sciat sententiam falsa præsumptione niti: hoc enim ad bonum publicum non est villo modo necessarium, aut expediens. quis enim dicat expedire Reipub. vt si per calumniam probatum sit me esse heredem a Petro institutum, possim hanc hereditatem mihi arrogare, etsi certò sciam me heredem non esse: aut vt fiscus possit sibi vindicare bona eius, de quo illi certò constat, per falsos testes conuictum de hæresi vel incestu nuptiis: sanè nulla & quitas hæc paritur.

Aduerte tamen, si quis esset priuatus beneficio vel officio per sententiam secundum allegata & probata latam, & illud tibi a legitimo collatore esset collatum; & ita transfuit in rem iudicatam, iuxta cap. Quod ad consultat. 1. §. de sententia & re iudicata. & cap. Cum dilectus. 3. de electione.

27 *Institutus in beneficio quo alium iniuste priuatus.* Verum hæc ratio non satisfacit: solùm enim probata, præsumendū in foro externo sententiam fuisse iustam, eò quod non appellauerit; & id eò postea illum non esse admittendum in iudicio, si repetat beneficium: non tamen probat beneficium iuste retineri, si sciatur illum iniuste priuatum.

28 Vnde aliter probatur hæc sententia, quia Ecclesia & Respub. eo casu priuant reum absolute beneficio vel officio, & applicant ei cui postea confertur: id enim facere possunt, cum hæc sint bona communia, in quibus multò maiorem habent potestatem, quam in fortunis priuatorum, & aliàs subest iusta causa sic faciendi: tum ne iurisdictiones sint incertæ, quæ res multò maioris est momenti, quam vt nemo sine culpa iure suo priuaretur: tum quia cum constiterit de innocentia Rei, facile poterit ei alia ratione consuli, conferendo ei aliud officium vel beneficium: tum quia quamdiu non constat publice innocentem, restitutio est impossibilis: nam beneficium non potest restitui, nisi per collatorem: collator autem nolle restituere, vel quia de Rei innocentia illi non constat, vel quia nollet videri fecisse contra Iudicis sententiam, vel quia ipsemet est Iudex, qui reum priuauit. quare is, cui tale beneficium est collatum, poterit illud retinere, cum resignando non possit alteri prodesse. neque etiam tenetur illi restituere fructus: si enim titulum retinere potest, & præstare officium, etiam fructus potest seruare, cum hi sequan-